

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHEN KANSLIA

Sisäministeriö

SELVITYS- JA LAUSUNTOPYYNTÖ

23.2.2023

EOAK/1287/2023-1

Määräyksestäni toimitettiin 7.11.2022 tarkastus matkustaja-autolautta M/S Baltic Princessillä (tarkastuspöytäkirja EOAK/6559/2022 ohessa).

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen ja tarkastuspöytäkirjassa todetun perusteella pyydän, että toimitatte selvityksen ja annatte lausuntonne seuraavista seikoista.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (YTPL) 84 §:n mukaan

Yksityisten turvallisuuspalveluiden, voimankäyttökouluttajien, asekouluttajien, järjestyksenvallvojakoulutuksen järjestäjien ja järjestyksenvallvojakouluttajien yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta vastaa Poliisihallitus.

Poliisilaitokset vastaavat yksityisten turvallisuuspalveluiden sekä vartijoiden, voimankäyttökouluttajien, asekouluttajien, järjestyksenvallvojen, järjestyksenvallvojakoulutuksen järjestäjien, järjestyksenvallvojakouluttajien ja turvasuojaajien ja vastaavien hoitajien toiminnan valvonnasta toimialueellaan.

1. Säilytystilojen hyväksyntä ja säilöönottoilmoitukset

Edellä mainituilla tarkastuksella kävi muun muassa ilmi, että poliisi ei ollut tarkastanut ja hyväksynyt tuon aluksen vapautensa menettäneiden säilytystiloja. Kuitenkin YTPL 44 §:n 2 momentin mukaan järjestyksenvallvoja saa sijoittaa säilöön otetun vain säilytystilaan, jonka poliisi on tarkastanut ja hyväksynyt. Mitä ilmeisimmin poliisilla on tiedossa, että kyseisellä (ja muillakin sitä vastaavilla) aluksella on vapautensa menettäneiden säilytystiloja. Herää kysymys, onko poliisi tarkastanut ja hyväksynyt minkään aluksen säilytystiloja. Jos tällaisia tarkastuksia ja hyväksymisiä on tehty, pyydän toimittamaan niistä selvityksen.

Lisäksi kävi ilmi, että ainakaan em. alukselta ei ole viipymättä toimitettu säilöönottoilmoituksia poliisille aluksen saavuttua satamaan, kuten YTPL 44 §:n 2 momentissa on säädetty. Eikö poliisi siis ole edellyttänyt, että kaikki ilmoitukset aina toimitetaan aluksen saavuttua satamaan ja onko muiltakaan aluksilta näitä ilmoituksia toimitettu poliisille?

Poliisin olisi myös käsitykseni mukaan syytä pikaisesti keskitetysti arvioida, mikä poliisiyksikkö on toimivaltainen (tarkastukset ja hyväksynnit, säilöönottoilmoitukset) ja ryhtyä asiassa viipymättä toimenpiteisiin, joilla lain vaatimukset täytetään. Tällöin tulisi luonnollisesti huolehtia, että menettelyt ja vaatimukset ovat yhdenmukaisia.

2. Matkustajan säilöönotto ja vapautensa menettäneen kuljettaminen poliisin pyynnöstä

Aluksen henkilökunta myös kertoi, että poliisilta tulee jonkin verran pyyntöjä ottaa matkustaja säilöön. Henkilökunta ei kertomansa mukaan kysy poliisilta perustetta toimenpiteelle, vaan toteuttaa pyydetyn säilöönoton. Tarkastuksella ei käynyt tarkemmin ilmi, millaisia konkreettisia tapauksia nämä olisivat olleet. Yhtiön mukaan viranomaiset pyytävät aluksen päälliköltä virka-apupyynnönä, joko rikoksesta epäillyn henkilön kiinniottoa laivalta tai viranomaisyhteistyönä kuljetetaan jo vangittuja henkilöitä Suomen ja Ruotsin välillä. Pyydän selvittämään, millaisia säilöönottopyyntöjä poliisi on alusten henkilökunnalle esittänyt ja mihin säännöksiin ne ovat perustuneet.

Edelleen Tallink Silja Oy:ltä saadun tiedon mukaan vapautensa menettäneiden henkilöiden kuljettaminen ulkomaille (Ruotsiin) on tapahtunut poliisin pyynnöstä ja ohjeistuksen mukaisesti. Henkilö on kuljetettu aluksen säilöönottotiloissa. Poliisi on luovuttanut vapautensa menettäneen henkilön laivan järjestyksenvalvojien haltuun ja säilöön. Henkilön mukana on toimitettu kuljetettavaksi hänen henkilökohtaiset tavaransa ja paperit sekä virallinen dokumentaatio annettavaksi vastaanottavalle poliisiviranomaiselle. Henkilö on kuljetettu aluksella ja luovutettu seuraavassa satamassa odottavalle vastaanottavalle poliisiviranomaiselle. Lisäksi vapautensa menettäneitä kuljetetaan myös Ahvenanmaan ja Manner-Suomen välillä. Pyydän selvittämään, mikä on poliisin näkemys valvontavastuusta ja ylipäättään vastuusta kuljetettavan oloista ja kohtelusta, jos kysymys on a) poliisin saattamana tai b) ilman saattajaa tapahtuvasta vapautensa menettäneen laivakuljetuksesta sekä mihin säännöksiin menettely on perustunut.

3. Aluksilla toimivien järjestyksenvalvojien valvonta

Tarkastushavaintojen perusteella katson tarpeelliseksi yleisemminkin selvittää sitä, miten poliisilaitokset ovat hoitaneet valvontatehtävänsä aluksilla toimivien järjestyksenvalvojien toiminnan osalta. Poliisi olisi voinut käsitykseni mukaan perustellusti puuttua esimerkiksi pöytäkirjasta ilmeneviin puutteisiin säilöön otettujen valvonnassa ja menettelytavoissa, jos toimintaa olisi valvottu (muun muassa tutustumalla säilöönottoilmoituksiin).

Oma kysymyksensä toki on, mihin aluksiin Suomen viranomaisten valvontavalta säilöönottojen osalta ulottuu (muut kuin Suomen lipun alla olevat alukset).

Pyydän, että poliisilaitoksilta hankitaan selvitys siitä, miten ne ovat valvoneet järjestyksenvälvojen toimintaa aluksilla.

Pyydän myös selvittämään, onko poliisilla tiedossaan aluksien säilöönottotiloissa tapahtuneen kuolemantapauksia vuosina 2010-2022.

Lisäksi pyydän, että selvitetään, miten Poliisihallitus on hoitanut valvonta- ja ohjaustehtävänsä yksityisiin turvallisuuspalveluihin ja poliisilaitoksiin nähden, kun kyse on aluksilla toimivien järjestyksenvälvojen toiminnasta.

4. Säännösten kehittämistarpeet

Sisäministeriötä pyydän ottamaan kantaa YTPL:n ja sen nojalla annetun sisäministeriön asetuksen 877/2016 mahdollisiin kehittämistarpeisiin. Erityisesti otettaneen kantaa oheisessa muistiossa esille otettuihin kysymyksiin.

Totean, että olen erikseen pyytänyt lausuntoa työ- ja elinkeinoministeriöltä sekä liikenne- ja viestintäministeriöltä (liitteenä). Tulen myös pyytämään asiassa lausuntoa selvityksineen Ahvenanmaan maakuntahallitukselta ja poliisiviranomaiselta.

Pyydän lähettämään selvityksen ja lausunnon viimeistään 31.8.2023.

Selvitys pyydetään lähettämään ensisijaisesti sähköisessä muodossa eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kirjaamon sähköpostiosoitteeseen oikeusasiamies@eduskunta.fi. Jos selvityksen sisällössä on salassa pidettävää tietoa, tulee sähköposti lähettää eduskunnan turvapostipalvelun kautta osoitteessa <https://turvaviesti.eduskunta.fi> ja vastaanottajaksi tulee merkitä oikeusasiamies@eduskunta.fi.

VN-verkkoon kuuluvat viranomaiset voivat lähettää salassa pidettävää materiaalia (suojaustaso IV) ilman turvapostia. Asiakirjat voi myös lähettää postitse eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kirjaamoon.

Oikeusasiamies

Petri Jääskeläinen

Esitteljäneuvos

Juha Haapamäki

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHEN KANSLIA

MUISTIO

23.2.2023

EOAK/1287/2023-2

Oikeusasiamies Petri Jääskeläisen määräyksestä toimitettiin 7.11.2022 tarkastus matkustaja-autolautta M/S Baltic Princessillä (tarkastuspöytäkirja EOAK/6559/2022 ohessa).

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (YTPL) 26 §:n mukaan järjestyksenvalvoja voi asettaa aluksen päällikkö merilain 15 luvussa tarkoitetulle matkustajien kuljettamista suorittavalle alukselle. Aluksella tapahtuvasta järjestyksenvalvontatoiminnasta on eräitä erityissäännöksiä YTPL:n 43 ja 44 §:ssä. Lisäksi sisäministeriön asetus 877/2016 tulee sovellettavaksi.

Laillisuusvalvonnassa tehtyjen havaintojen perusteella herää kysymys, ovatko nuo säännökset yhtäältä riittävän kattavia ja selkeitä sekä toisaalta, tunnistavatko ne riittävästi aluksilla tapahtuvan järjestyksenvalvontatoiminnan erityispiirteitä.

Ensinnäkin YTPL 45 §:ssä säädetään rikoksesta epäillyn kiinniottamisesta. Lainkohdan 2 momentin mukaan kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille tai tietyn edellytyksin tämä voidaan jättää tekemättä ja vapauttaa hänet. Vapauttamisen ehdoton edellytys on, että rikoksesta voi seurata vain sakkoa. Jää kysymään, onko lainsäädäntö riittävä niitä tilanteita varten, joissa kyse ei ole sakkorikoksesta – tällöinhän kiinniotettua ei säännöksen mukaan voida lainkaan vapauttaa. Käytännössä kiinniotetun luovuttaminen viipymättä poliisille ei yleensä ole aluksella mahdollista.

Säilytystilojen tarkastamisen ja hyväksymisen sekä säilöönottoilmoitusten poliisille toimittamisen osalta viitataan oheisessa pöytäkirjassa todettuun. Epäselvää on ainakin se, mikä poliisiyksikkö on toimivaltainen. Voi myös kysyä, mitä kriteerejä poliisi käyttää arvioidessaan säilytystilojen hyväksyttävyyttä.

Em. sisäministeriön asetuksen osalta totean myös, että laillisuusvalvonnan yhteydessä on tullut ilmi useita käytännön ongelmia (ks. em. pöytäkirja).

Esimerkiksi asetuksen 1 §:n 2 momentin sukupuolisäännön toteuttaminen on ilmeisen ongelmallista, koska naispuolisia järjestyksenvalvoja ei ilmeisestikään ole saatavissa aluksille. Myöskään laivahenkilökunnassa ei ole juurikaan naisia, joille tällainen tehtävä voitaisiin antaa. Sinänsä sukupuolisääntöä on pidettävä perusteltuna.

Myös asetuksen 3 §:n 2 momentin ilmaus ”säilytystilassa tulee olla jatkuva valvonta” on hyvin tulkinnanvarainen ja herää kysymys, miten sitä on tulkittava ja varmistetaan, että eri poliisiviranomaiset tulkitsevat sitä yhdenmukaisesti eri alusten kohdalla (esimerkiksi säilytystilan tekniset turvajärjestelyt).

Asetuksen 3 §:n 3 momentin mukaan terveydenhuollon ammattilaisen tulee todeta, ettei kiinniotetulla ole vammaa tai sairautta, joka voi vaarantaa säilöönnotetun terveyttä säilytyksen aikana.

Tältä osin totean, että on epäselvää, mitä termillä ”terveydenhuollon ammattilainen” tarkoitetaan ja miten se mahdollisesti eroaa lainsäädännössä määritellystä käsitteestä terveydenhuollon ammattihenkilö.

Laillisuusvalvonnan yhteydessä on myös tullut ilmi, että kaikilla matkustajia kuljettavilla aluksilla ei ole sairaanhoitajaa (merenkululainsäädäntö ei tätä vaadi). Jos aluksella on kuitenkin vapautensa menettäneen säilytystilat, niin miten on ajateltu asetuksen ehdottoman vaatimuksen terveydenhuollon ammattilaisen tarkastuksesta voivan toteutua. Huomiota kiinnittää myös se, että poliisilla ei ole vastaavaa velvoitetta aina tarkistuttaa säilöönnotetun tilanne. Vielä totean, että tietyillä aluksilla on kylläkin lääkintäperämies, jolla on koulutusta ensiapuun ja terveydenhuoltoon, mutta joka ei ole terveydenhuollon ammattihenkilö.

Esittelijäneuvos

Juha Haapamäki

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHEN KANSLIA

Liikenne- ja viestintäministeriö

SELVITYS- JA LAUSUNTOPYYNTÖ

23.2.2023

EOAK/1287/2023-3

Määräyksestäni toimitettiin 7.11.2022 tarkastus matkustaja-autolautta M/S Baltic Princessillä (tarkastuspöytäkirja EOAK/6559/2022 ohessa).

Varaan liikenne- ja viestintäministeriölle tilaisuuden antaa lausuntonsa tarkastuspöytäkirjassa todetun johdosta.

Erityisesti totean, että Tallink Silja Oy on ilmoittanut, että kyseinen alus ja sen säilytystilat on hyväksytty liikenne- ja viestintäministeriön toimesta. Pyydänkin ministeriötä ainakin selvittämään, onko ja miten kyseiset säilytystilat mahdollisesti hyväksytty.

Liitän oheen tiedoksi sisäministeriölle ja työ- ja elinkeinoministeriölle lähettämäni selvitys- ja lausuntopyynnot.

Pyydän lähettämään selvityksen ja lausunnon viimeistään 15.5.2023.

Selvitys pyydetään lähettämään ensisijaisesti sähköisessä muodossa eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kirjaamon sähköpostiosoitteeseen oikeusasiamies@eduskunta.fi. Jos selvityksen sisällössä on salassa pidettävää tietoa, tulee sähköposti lähettää eduskunnan turvapostipalvelun kautta osoitteessa <https://turvaviesti.eduskunta.fi> ja vastaanottajaksi tulee merkitä oikeusasiamies@eduskunta.fi.

VN-verkkoon kuuluvat viranomaiset voivat lähettää salassa pidettävää materiaalia (suojaustaso IV) ilman turvapostia.

Asiakirjat voi myös lähettää postitse eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kirjaamoon.

Oikeusasiamies

Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos

Juha Haapamäki